

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 206. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr06val-shoot-idm139779799656416/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

NEH II:4 1866

Dagbladet meddeler 13.12.1866, at »I Fantasirigdom, Følelse og Humor staae disse Fortællinger ved Siden af det Bedste, Andersen har skrevet, og det forekommer os, at han i dem heldig har undgaaet den noget for abstrakte Allegori, som vi paapegede ved den sidst udgivne Samling. »Skrubtudsen« er maaskee den bedste af Historierne, den er et rigtigt Eventyr af den gode gamle Slags og gennemstrømmet af Lune. I »Portnerens Søn« er der nogle ypperlige Træk af falsk Fornemhed.«

Den frygtede Erik Bagh er i Folkets Avis 18.12.1866 lutter elskværdighed: Hæftet »hører til det Friskeste og Bedste, vi har modtaget [...] i flere Aar. Det egentlige Eventyr er ikke repræsenteret i denne Samling, men derimod er der i den Arabesk-Maneer, som i den senere Tid er bleven hans Yndlingsform, leveret to Billeder, »Sommergjækken« og »Skrubtudsen«, der i Skjønhed, Klarhed og Dybde kan staae som Mønstre for Genren.«

Fædrelandet 19.12.1866 er ikke i tvivl om, at novellen *Portnerens Søn* er den bedste i hæftet, men ubegribelig for børn, og »skjønt ganske vist Ingen har Raad eller Hjerte til at kaste Vrag paa slig en rapfodet, skarptandet, blaasøjet lille Skizze [som denne], saa kunde man dog nok deraf tage Anledning til at gjøre Digteren opmærksom paa, at han ved at opgve den ene Part af sine Læsere tillige opgiver den ene Part af sit Geni. Kun i Begyndelsen af »Sommergjækken« møder man Noget af det gamle Eventyr igjen. Blomsten ligger skjult i Frøet og Frøet i Jorden. Da kommer Vaarens første Solstraale gennem Sæen og Muldet og prikker paa Frøet. »Kom ind!« siger Blomsten. »Jeg kan ikke,« svarer Solstraalen. »Jeg er ikke stærk nok endnu.« Dette er »Eventyr af Andersen.« Denne knappe, men meget præcise konfrontation af novelle og eventyr er signeret af, dvs. tidens førende kritiker Clemens Petersen, og da det er hans eneste selvstændige eventyrkritik bør det tilføjes, at han i sin store anmeldelse af *Spanien* (Fædrelandet 2.12.1863) har præsteret en ypperlig karakteristik af eventyrstilen: »Andersen river ofte Sprogets Syntax itu ved sine raske Vendinger; han nærmer sit Skriftsprog saa tæt til Talesproget, at det Nedskevne ligefrem maa opfattes som dramatiske Repliker, med visse Betoninger paa visse Ord og med visse Tonefald i hele Stemmens Gang, thi ellers hænger det slet ikke sammen og kan ikke forstås [...] Men man vil da ogsaa see, at disse Spring i Vendingerne netop ere det Middel, hvorved Andersen giver sit Syn og sin Tanke dens eiendommelige indtrængende Kraft, og at dette Brud paa Sprogets syntaktiske Form ligefrem er Betingelsen hos ham for Tankens eller Stemningens fuldstændige Følgelse i Udtrykket. Det kommer som et Solblink eller

det knalder som et Piskesmæld i hans Stil; men det er Udtrykket for den dybe Inderlighed og det eiendommelige Lune, hvormed han forstaaer at gribe en Ting, som næsten ingen Ting er, og saa dog gjøre den til Noget, der ligger os sært paa Hjerte. En Ærtebælg, en gammel Gadelygte eller den første den bedste Ubetydelighed tager han, og saa forstaaer han i denne Stil, men ogsaa kun i den, at fortælle den saaledes, at den bliver betydelig.«

Dags-Telegraafen nøjes 20.12.1866 (ej i BFN) med at oplyse, at det nye hæfte i »Friskhed, Lune og Skjønhed« kan måle sig med A's tidligere »fortræffelige« værker.

Illustreret Tidendes Tillæg 23.12.1866 taler ogsaa om hæftets »Friskhed og poetiske Flugte« og fremhæver »den af Livet grebne »Moster«, »de skarptegnede Figurer i den lille Novelle »Portnerens Søn« og »Eventyrforfatterens sande Humor« i *Skrubtudsen*.

Samme dag hedder det i Figaro, at samlingen »forekommer os at staae ikke saa lidt over [de foregående] Især gjælder dette om det prægtige Eventyr »Skrubtudsen«, hvor Forfatteren paa en skjøn Maade har brudt med den gamle Natursymbolik, der sætter Skrubtudsen og lignende Kryb som det Ondes Repræsentanter. Digterens kjærlige Øie kan ikke see nogen Skabning som ond, og hans Phantasi og Digterevne er stærk nok til at bryde med den gamle Fordom, og lade selve den lede Tudse være en Skabning, der bærer den ædle Hogens og den skjøne Stræbens Ædelsten i sit Indre« (Iflg. Birket Smiths kartotek, KB, skrevet af P. Hansen).

Dagbogen 23.12.1866: »Smuk Kritik over Eventyrene i Figaro og i illustrerede Tidende; de andre Blade have ogsaa talt vel« (VII 223).

Folkets Nisse har 29.12.1866 en artikel (ej i BFN), som parodierer kritikervirksomheden med dens skelet til konkurrenter, forlagsinteresser etc. I den forbindelse forekommer flg. linjer: »Endvidere kan jeg naturligvis rose H. C. Andersens [nye hæfte] uden Skade. Stoppe ham i Farten kan man jo dog ikke, og det gasser ham altid.«

I Berlingske Tidende 18.1.1867 skriver kunsthistorikeren Philip Weilbach indledningsvis om udviklingen fra børneeventyr til »aphoristiske Skizzer, Smaahistorier, hvori Forf. med samme Frihed, som ellers kun Eventyret tillader, afbryder og tumler med Fortællingens Gang, og naar de engang imellem have Eventyrets Præg, spiller Allegorien lidt for meget Rolle, til at de ret maae kunne tiltale Børn. Men selv om en enkelt af disse Digtninge har ligget Reflexionens Omraade for nært til, at Digterens lyriske Umiddelbarhed har kunnet faae Bugt dermed, saa have de fleste dog havt saameget af den rigtige H. C. Andersen i sig, at man har læst dem med Fornøielse.« Kun *Skrubtudsen* »kan egentlig kaldes et Eventyr, men hører ikke til de bedste, medens i den Elle Skizze »Vintergjækken« [*Sommergjækken*] hele

Eventyrets lunefulde Spil af Ord og Tanker er Bærer for en klar og fyldig Stemning. »Gjemt er ikke glemt« og »Flyttedagen« ere et Par af den Slags aphoristiske Udtryk af den reelle Virkelighed, hvilke Andersen altid har havt Forkjærlighed for, den ene i mere reflexionsmæssig, den anden i eventyrlig Stil. En ganske egen Slags Noveller ere den theatergale »Moster« og »Portnerens Søn«, navnlig er den sidste i sin Art et lille Mesterstykke, idet den barnlige Eventyrstil, anvendt paa en ligefrem naturlig Fortælling, giver Fremstillingen et eiendommeligt spillende Liv og tvinger Læsernes Phantasi til strax at udfylde og forbinde de løst skizzerede Træk. Selv om man i Erindringen om, hvad Andersens Lune og Frihed tidligere har leveret, ikke ret vil lade sig rive hen af de øvrige Skizzer i dette Hæfte, saa er dog »Portnerens Søn« i den Grad den bedste, ligesom den er den største, at den holder Læseren rigelig skadesløs for hvad han, til Digterens Ære, forøvrigt savner.« (Godt, at Weilbach ikke vidste, hvad vi ved, at en lille måned tidligere, da han havde anmeldt A's digt Danske Digtere i Bouquet, blev A »lynende gal. Var nervøs og lidende . . . Skrev et Eventyr med Veilbach« (21.12.1866, Dagbøger VII 223)).

Endelig: I Svensk Literatur-tidskrift, 3. årgang, 1867 skrev redaktøren, C. R. Nyblom, en anmeldelse (ej i BFN) som går ud på, at de fleste af samlingens numre er ubetydelige i sammenligning med *Portnerens Søn*, »i hvilken vi se en hel lufsbild vackert och åskådligt utvecklade, med bibehållande af den naivitet, som är den omtyckte författaren egen«.

27.12.1866 skrev A til Carl Bloch: »De sidste Eventyr, hører jeg, gaae rivende af; Bladene tale vel om dem, og flere Breve rundt om fra synge Taksigelse« (BtA II 564).

Af disse taksigelsessange kendes kun én fra før nævnte dato, nemlig Signe Læssøes brev 10.12.1866: »Jeg er reent henrykt over Deres sidste Aandsproduct; hvert Øieblik slog jeg Hænderne sammen og raabte: »Vi har den gamle, eller rettere den unge Andersen igjen i »Skrubtudsens«, »Sommerjækkens«, »Flyttedagen« [...] jeg er vis paa, at Tusinde glædes og overvælde Dem med Taksigelser, der vel ere bedre udtrykte end mine, men ikke bedre meente eller dybere følte« (BtA 513).

Men godt og vel 2 år senere, 31.12.1868 skrev skuespillerinden Julie Sødring til A: »Jeg har læst »Portnerens Søn«, det er en udmærket lille Fortælling, den er morsom, meget morsom og rigtig og sand, tilfredsstillende.« A's begejstring for dette brev viser sig i, at det er indklæbet i hans Album (Tekstbog I til HCAs Album I-V, 1980, 299 f).